

Turnusleger til distriktene

■ Helsedirektoratet vil endre på ordningen med turnustjeneste for leger. Endringsforslaget har skapt bekymring i flere miljøer, som frykter at endringene vil være å spille hasard med rekrutteringen av leger til distriktene.

■ Helsedirektoratet legger opp til en omfattende reform, og de fleste tiltakene ser ut til å samle bred oppslutning. Blant annet legges det opp til en styrking av det faglige innholdet, og en kvalitetssikring av tjenesten. Det gjør turnustjenesten til en viktigere del av legeutdanningen, og det gjør turnuslegene til viktigere aktører i helsetjenesten på det sted hvor de måtte avtjene sin turnustjeneste.

■ Det er mange søkere til ledige turnusstillinger. Så mange at studentene gjerne må vente flere måneder for å få turnusstilling. Noe av bakgrunnen for dette er reglene om fri flyt av arbeidskraft i EØS-området, som betyr at det kommer søkere til ledige turnusstillinger fra det meste av Europa. Direktoratet forslår derfor å avskaffe dagens ordning med fordeling av turnusstillinger etter loddtrekning, og å erstatte denne med en søknadsordning.

■ Direktoratet forslår å erstatte turnusordningen med nybegynnerstillinger for leger. Nyutdannede leger skal søke slike stillinger på samme måte som de skal søke ordinære legestillinger etter endt utdanning. I mange miljøer er det frykt for at de deler av landet som sliter med rekruttering til ordinære legestillinger også vil slite med å få turnusleger, eller nybegynnerleger.

■ Myndighetene har knapt noen verktøy som gjør det mulig å styre arbeidskraft det er mangel på til de deler av landet som sliter. Dersom de erstatter turnustjenesten for leger med nybegynnerstillinger basert på en søknadsordning i stedet for loddtrekningsprinsippet, mister de et av sine siste styringsverktøy for geografisk fordeling av leger. Vi vil se at søkerne hopper seg opp i og rundt sykehusene, mens distriktskommunene må slite mer enn hva de allerede gjør for å trekke til seg leger.

■ På dette feltet er det behov for mer styring, ikke mindre. Det forundrer oss derfor at Fylkesmannen i Oppland har uttalt seg bare i positive ordelag om forslaget fra Helsedirektoratet, og at de distriktpolitiske sidene av saken ikke er berørt i det hele tatt.

Forskning på lokalt liv

■ Vil du bli forsket på? Noe du lurer på i nærmiljøet?

Høgskolen i Lillehammer har det travelt med å få innspill om aktuelle spørsmål og problemstillinger fra regionen vår og som kan egne seg som grunnlag for forskning. Høgskolen tilbyr gratis forskning gjennom bruk av masterstudenter til ikke-kommersielle formål. Prosjektet omtales som «Kunnskapsverksted: Samfunnsforskning for og med borgerne».

Høgskolens initiativ er prisverdig og spennende. Aktuelle miljøer har det riktig nok travelt med å melde sin interesse. Men her har vi kime til samarbeid som supplerer oppdragsforskning som er etablert fra før av.

Hetebølge i Russland – flom i Pakistan

Mens sentrale deler av Russland i mange uker har vært rammet av en hetebølge, oversvømmes samtidig deler av Pakistan av voldsomme flommer.

DAGENS GJEST

Av Arne Chr. Stryken, lektor på Nansenskolen

I mer enn tre uker har Indus-elven og mange sideelver lagt store jordbruksområder under vann. Disse næres av et voldsomt monsunregn som har strømmet ned over fjellområdene som omgir Punjab og Indus-bekkenet. Det er nabolandene Afghanistan, Tadsjikistan, Kina og India som «bidrar» til de store vannmengdene. Vel 2000 mennesker er omkommet, flere millioner er drevet på flukt og 20 millioner menneskers liv er påvirket av flommen. Dette utgjør elleve prosent av Pakistans befolkning. Både hetebølgen og flommen er knyttet til det samme mønsteret i luftsirkulasjonen i atmosfæren. Begge deler er knyttet til forhold som klimaforskerne venter det vil bli mer av i en tid preget av den globale oppvarmingen.

I den øvre delen av atmosfæren, hvor de såkalte jetstrømmene beveger seg, er det luftstrømmer til og fra polene. Disse driver vanligvis østover eller vestover, avhengig av ulike forhold. Men de kan også holde seg i ro og påvirke været under dem. Dette har nettopp vært tilfelle i sommer. Værsituasjonen generelt bestemmes bl.a. av forholdet mellom høytrykk og lavtrykk. I sommer har det vært høyt trykk over Atlanterhavet, kalt en antisyklon, som videre har påvirket været vestover i Sentral-Europa, Russland og Sentral-Asia. I sentrale deler av Europa har det vært mest lavtrykk, mens lenger øst i Russland har det vært høytrykk. Enda lenger i sørøst, over Pakistan og nabolandene, har det vært lavtrykk. Disse lavtrykkene er knyttet til den årlige monsunen, som i sommer har vært sterkere og mer regnfull enn vanlig. Høytrykket over Russland har bidratt til at den fuktige og varme monsunluften, som kommer fra det indiske havet, har strømmet lenger

KATASTROFER: Illustrasjonsfoto fra flomområdene i Kina.

nordover enn vanlig og kommet over Pakistan og nabolandene. Samtidig har kald luft fra Sibir strømmet sørover i de øvre luftlagene og lagt seg over monsunluften. Når kald luft ligger over varm luft fører dette til sterk lavtrykkdannelse som utløser voldsomme stormer og frigjør fuktigheten i luften som nedbør.

Også lavtrykkssonrådene i Sentral-Europa har ført til store regnmengder og flom i Øst-Europa. Spesielt sterkt har det gått ut over Polen og Tsjekia. Mens det vedvarende høytrykket over Russland har gitt temperaturrekorder og daglig rundt 35 grader C. i Moskva i mange uker.

Det har ikke vært så varmt på 60 år og statistisk sett skal en slik hetebølge inntreffe hvert 400. år. Når et høytrykk og en hetebølge har satt seg, har dette en tendens til å forsterke seg. Høytrykk bidrar til at skyer vanskelig oppstår og det blir ikke regn. Under en vedvarende skyfri himmel, øker fordampningen og bakken blir varmere og tørrere. Dette reduserer igjen muligheten for regn. Når det blir tørrere og tørrere øker faren for at branner oppstår, slik tilfellet har vært rundt Moskva. Det utvikles mye røyk og den stillestående luften sprer ikke røyken. Den blir liggende nær bakken og luftkvaliteten blir dårlig. I denne onde sirkelen forsterker soten i luften va snakkrmnen ytterligere. Det blir vanskelig å puste og dette rammer særlig eldre og syke mennesker. I Moskva har de daglige dødstallene blitt fordoblet fra omkring 350 til omkring 700.. Det er bare seks år siden, sommeren 2004, en tilsvarende hetebølge rammet især Frankrike og Spania. Da døde

40.000 flere mennesker enn normalt.

Både hetebølger og voldsomme nedbørmengder er blitt vanligere de siste femti årene. I så måte er været blitt våtere, villere og varmere, slik klimaforskere har forutsagt. Monsunen har ført med seg kraftigere nedbør og stormer enn tidligere. Men spørsmålet er i hvilken grad dette kan forklares ut fra klimaendringene. En kan heller ikke uten videre forklare hetebølgen i Russland ut fra disse. Klimaforskerne er forsiktige med å komme med raske, og kanskje lettvinne, slutninger. Ennå trenges mer tid og erfaringsmateriale. I det siste året har klimaforskningen vært under kritikk, p.g.a. noen feilaktige forutsigelser i den siste rapporten fra FNs klimapanel (2007). Samtidig har en nøye gjennomgang vist at den har rett på de fleste områdene. Det er en vanlig menneskelig egenskap å generalisere ut fra enkelttilfeller, mens vitenskapelig sett trenges det mer tid og erfaringsmateriale. Men flere sterke stormer og kraftigere nedbør passer sammen med en forventning om dette kan bli enda verre i årene som kommer.

Dette kan bli enda verre i årene som kommer